

МОВНИЙ ПОРТРЕТ ОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ І СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Екатерина Д. Глуховцева
(Луганск, Україна)

У статті проаналізовано прізвища жителів Луганщини як текстотворчі одиниці, значна частина яких характеризує мовні риси особистості луганців. Соціолінгвістичний портрет сучасного жителя краю складений на основі анкети, відповіді на яку репрезентують уявлення про учасників комунікації.

Ключові слова: прізвище, рефлексив, мовна особистість, наратив.

Підвищення інтересу до мовної особистості – творця й носія мови – сприяло тому, що розгляд усіх мовних та пов'язаних з мовою лінгводидактичних аспектів учені розглядають крізь призму індивідуальних якостей мовця.

У сучасній науці існують різні дефініції поняття „мовна особистість”. Ю. Караулов мовною особистістю називає сукупність здібностей і характеристик людини, які зумовлюють створення й сприйняття її текстів, що різняться ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності, певною цілеспрямованістю [5, с. 3]. По-іншому трактує це поняття Л. Струганець. Мовною є особистість, як вона вважає, виражена в мові (текстах) і через мову, реконструйована в основних своїх рисах на базі мовних засобів, яка акумулює в собі психічний, соціальний, культурний, етичний та інші компоненти, переломлені через її мову, її дискурс [6, с. 131]. За „Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів” С. Єрмоленко, С. Бибик, О. Тодор, мовна особистість – це „поєднання в особі мовця його мовної компетенції, прагнення до творчого самовираження, вільного автоматичного здійснення різнобічної мовної діяльності”. Мовна особистість свідомо ставиться до своєї мовної практики, несе в собі відбиток суспільно-соціального, територіального

середовища, традицій виховання в національній культурі [4, с. 93]. Отже, поняття „мовна особистість” треба розглядати як конкретну національну мовну особистість, формовану на конкретному мовному матеріалі. Національний колорит є невід’ємним складником мовної особистості, оскільки в будь-який конкретно-історичний момент ця особистість вбирає в себе риси загальнонаціонального мовного типу.

Тому такою важливою є інформація, яка містить свідчення про загальний портрет мовця певного регіону. Загалом сукупний портрет, на наш погляд, можна створити, використовуючи історичний матеріал, твори художньої літератури минулих століть, а сучасний портрет пересічного мовця, – спираючись на загальні уявлення жителів краю, на мовні питання. Оскільки таких питань може бути багато, то й портрет створюватиметься більш чи менш повний.

Завдання цієї статті вбачаємо в тому, щоб показати, як у прізвищах, поширених на Луганщині, акумульовано уявлення жителів краю про мовні якості особистості та яким сучасні жителі краю бачать типового мовця, що володіє українською чи російською мовами.

Якщо говорити про мовний портрет луганця, слобожанина (жителя Слобожанщини) середини й кінця ХІХ ст., то він створений такими класиками українського слова, як Г. Квітка-Основ’яненко [7, с. 130–132], І. Манжура [Там само, с. 191 – 192] та ін. Писання „творця людової повісті”, за словами Івана Франка, порушують проблему моральної звироднілості, нікчемності й животіння. На противагу панівному класу, якому властиве замулення душ, Г. Квітка-Основ’яненко створює образ духовно багаті прості людини. Це національно свідомо особистість, яка вміє цінувати свою мову задля неї самої, задля її абсолютної вартості без усяких практичних міркувань. Вона вибрала культурні надбання українців: згадаймо мовні партії Шельменка („Шельменко-денщик”), Марусі („Маруся”), Оксани („Сердешна Оксана”), Ївги („Козир-дівка”), насичені прецедентними текстами, збагачені простою викладу, але глибиною думки. Герої творів Г. Квітки-Основ’яненко не тільки зберігають вікові надбання української мови, а й свято сповідують принципи, закладені в народних прислів’ях, приказках.

Немало свідчень про мовні вподобання жителів нашого краю містять також прізвища жителів Луганщини. Відомо, що прізвища

прив'язані до певної території. Прийшов час непоодиноких наукових словників і довідників, монографічних описів власних назв різних історичних зрізів і територіальних обширів. У цьому руслі оригінальними були б праці, які фіксували й досліджували б прізвища жителів тієї чи тієї території або громади в офіційній і побутових формах їхнього функціонування.

Назріла потреба репрезентувати й прізвища жителів Луганщини, що й було зроблено авторським колективом викладачів кафедри української філології та загального мовознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка [3].

У *Словнику прізвищ жителів Луганщини* подано матеріал з 50 населених пунктів Луганської області, обраних довільно. Це міста (напр., Луганськ, Старобільськ, Красний Луч, Антрацит, Краснодон, Молодогвардійськ, Кремінна, Лисичанськ), селища міського типу (напр., Білокуракине, Троїцьке, Мілове, Біловодськ, Марківка, Червонопартизанськ), села (Широке Станично-Луганського р-ну, Павлівка Свердловського р-ну, Калмиківка Міловського р-ну, Круглик Лутугинського р-ну, Вишневе Антрацитівського р-ну, Осинове Новопсковського р-ну, Демино-Олександрівка Троїцького р-ну, Бондарівка Марківського р-ну, Петрівка Станично-Луганського р-ну, Коноплянівка Білокуракинського р-ну та ін.). У словнику зафіксовано переважно всі прізвища, поширені в певному населеному пункті, тому серед чоловічих та жіночих власних назв, які є предметом розгляду цього довідкового видання, знаходимо різні за походження антропоніми. Оскільки за наслідками останнього Всеукраїнського перепису населення (2001 р.) на Луганщині засвідчено представників більше 120 різних національностей і народностей, то й антропонімікон жителів цього краю відображає неоднорідний національний склад населення.

Відомо, що в національному складі населення нашої області переважають українці – 1472,4 тис. осіб, або 58% від загальної кількості жителів. Росіяни становлять 39% складу населення, білоруси – 0,8%, татари, вірмени – 0,3%, молдавани, азербайджанці, євреї, цигани, поляки, грузини, болгары, німці – 0,1%. Отже, найбільше в Словнику прізвищ, що мають ознаки українських антропонімів, вони позначені суфіксами *-ськ*, *-зьк*, *-цьк* (*Базилевський, Бірючинський, Брюхо-*

вещький, Волосецький, Водолазький); -ів, -ев, -ин (Сенів, Каралкин), -ак (-як), -ань, -ар, -ач, -ег(а), -евич, -ейко, -енко, -ець, -ик, -ил(о), -ич, -ище, -к(о), -ник, -ович, -ок, -ук(-юк), -ун, -унь, -ура(-юра), -усь, -ух(-юх), -чак, -чук (Байдак, Довгань, Кожухар, Товкач, Василега, Іваневич, Дубейко, Бедренко, Полунець, Давидик, Шарпило, Семич, Дорошко, Дудник, Онкович, Семенов, Гринчук, Байдюк, Супрун, Велигура, Степура, Братусь, Макух, Гудемчук, Дубчак). Значне місце посідають також російські за походженням прізвища (Базов, Балалаєв, Балаганін, Балябін та багато інших). Нерідко такі варіанти, як *Бардин* і *Бардін*, *Барикин* і *Барикін* відображають українську та російську традицію вимови подібних прізвищ.

У цьому виданні репрезентовані також прізвища представників різних національностей, які проживають на Луганщині: польські – *Єзерський*, *Збожний*, *Мех*, *Мосьондз*, *Ксьондзік*, *Квятковський*, *Сковронський*, *Трембач*, *Ціховський*, *Ванда*, *Добжинецький*; білоруські – *Байбуза*, *Чикирда*, *Цяко*, *Чаборський*; болгарські – *Бончев*, *Ганчев*, *Гунчев*, *Петков*, *Ковач*, *Андрейчев*; угорські – *Варозі*, *Бігарі*, *Балог*; німецькі – *Баумитарк*, *Шварц*, *Вагнал*, *Вайсберг*, *Вайсман*; вірменські – *Баграмян*, *Бабаджанян*, *Абрамян*, *Анделян*, *Багдасарян*; азербайджанські – *Атоян*, *Балаянц*; грузинські – *Беруашвілі*, *Беставашвілі*, *Барамідзе*, *Асанідзе*, *Арутінашвілі*; латиські – *Альковікас*, *Аугайтіс*, *Варейкіс*, *Варналіс*; єврейські – *Забер*, *Абрамов*, *Дерський*, *Рабінович*; молдавські – *Ваньо*, *Варсан*, *Мільохін*, *Сапаро*; узбецькі – *Арсламбеков*, *Байбеков*, *Бекназаров*; татарські – *Аметов*, *Ахметов*, *Ахматханов*, *Найрулін*. Ознаки запозичених має також низка прізвищ, що з якихось причин змінили своє звучання: *Апостоли*, *Більо*, *Бельо*, *Бадьо*, *Бадді*.

Загальна кількість поданих прізвищ складає близько 25 тис., з яких на букву А подано 1200, на Б – 3000, на В – 900, на Г – 1500, на Д – 1200, на Е – 20, на Є – 190, на Ж – 300, на З – 700, на І – 290, на Й – 6, на К – 3200, на Л – 1100, на М – 1600, на Н – 600, на О – 400, на П – 1900, на Р – 700, на С – 2300, на Т – 900, на У – 180, на Ф – 300, на Х – 500, на Ц – 180, на Ч – 600, на Ш – 850, на Щ – 100, на Ю – 80, на Я – 200. Отже, найбільш представленими в антропоніміконі луганців є прізвища на букву Б, К та С.

В аналізованому антропоніміконі чітко позначені риси типового мовця, які привертали увагу односельців.

Багатопоколінна спадковість прізвищевих назв протягом кількох століть зумовила перетворення повнозначного (нерідко промовистого) прізвиська в типову асематичну одиницю мови, яку нині вже навіть важко перекласти іншою мовою. Вона незмінно функціонує без просторових кордонів по всьому світу, як і будь-яка інша мовна універсалія, проте кожне прізвище має свою історію. Її можна відтворити, проаналізувавши твірну основу та генесіонімічні суфікси. Передавання прізвища в спадок від батька до його дітей та онуків з кожним поколінням збільшує кількість співпрізвищників, у результаті чого кожне прізвище з колишнього абсолютно індивідуалізуючого знака перетворилось на своєрідну омонімну назву: одним і тим самим звуковим комплексом, наприклад, *Попенко*, *Бондаренко*, *Литвинчук*, нині називають і записують не одну якусь родину (тим більше не одного якогось індивіда), а сотні, навіть тисячі різних родин. Носії цих прізвищ навіть не припускають, що вони – нащадки спільного предка [8, с. 24]. Однак це не заперечує того, що історично кожне прізвище виконувало текстотворчу функцію, як і кожна особова назва літературного тексту [1, с. 33].

Особливо це властиво відпрізвищковим прізвищам, якими, як припускають учені, є значна кількість відапелятивних прізвищ. Ще й сьогодні помітною є семантична аура багатьох прізвищ, співвідносних з апелятивами. Зокрема, власні назви за особливостями одягу першоносія передбачають найменування особи за якоюсь частиною одягу чи, можливо, рисами вимови цього слова, чи іншими якимись обставинами. Такими є прізвища: *Чекмін* – *чекмінь* ‘короткий при-талений чоловічий і жіночий одяг з вузьким стоячим коміром’; ‘довгий одяг з домашнього сукна у вигляді свити з відлогою’; ‘довгий верхній одяг з коміром, а бурка – з башликом’ [СНОВ, с. 169]; ‘різновид верхнього одягу у міщан’ [СУМГ IV, с. 449]; *Чемерис* – *чемерина* ‘довгий чоловічий одяг у вигляді свити з брижами в стані’ [СНОВ, с. 170]; *Козир* – *козир* ‘чоловічий верхній головний убір, кашкет’ [СНОВ, с. 72].

Сьогодні – це асемантична назва особи із затемненою внутрішньою формою. Але історично в основі такої назви – лексеми, уживані

локально. Первісно подібне прізвисько, що позитивно чи негативно характеризувало першоносія, виконувало текстотворчу функцію, при його вимові в уяві мовця відтворювався цілий текст, у якому йдеться про обставини виникнення прізвиська.

Подібні прізвища, на наш погляд, мають рефлексивний характер. Вони акумулюють реакцію мовців і слухачів на певну ситуацію, рису характеру, використання мовних засобів у процесі говоріння тощо. Це оцінні характеристики, подані в процесі мовлення його учасникам, що належать до нього самого (чужого та свого) й експліцитно в ньому виражені [2, с. 484].

Так, скажімо, подані нижче прізвища можна розглядати як реакції мовців на національність, приналежність до окремої етнічної групи, мову співрозмовника – *Українець, Український, Українець; Латись; Лемке, Лемчак; Москалів, Москаленко, Москалець, Москалюк, Москальов, Москальцов, Москальчук; Прусов, Прус, Прусев, Прусенко; Рус, Русак, Русакевич, Русаків, Русаков, Русинов, Русін.*

Є прізвища, які вказують на зовнішню подібність українця й типового представника іншої етнічної групи – *Туров, Туровиця, Турнень, Туркин, Турков, Турченко, Турчин, Турчинович, Турчиняк; переселенця з Росії, риси московської вимови – Москвілін, Москвичев, Москвиченко, Москвичов, Москвітін, Московенко, Московкін, Московчук, Москалюк; переселенця із східних районів України, риси української мови – Хохлачов, Хохленко, Хохлов.*

Наші предки звертали увагу на володіння зразковим мовленням чи добре володіння засобами української мови. Тому в антропоніміконі луганців є прізвища – *Мова, Мовенко, Мовлян.* Вони відзначали також рису людини, схильної до розмов – *Балака, Балакин (Балакін), Балаков, Балалаєв;* здатність людини до пустих, неправдивих розмов – *Баламут, Баламутенко;* брехливість – *Брехов, Бреховський, Брехунов, Брехунців, Брехунцов, Брещенко;* схильність до довгих розмов чи, можливо, уміння гарно говорити – *Говір, Говоров, Говорунов, Говоруха, Говорухин, Говоруценко, Говоруценко;* звичку голосно говорити – *Репетун, Репетуша, Репетюк;* навмисне догоджання, говоріння присмних речей – *Леценко, Леценков, Лецинин;* мовчазну вдачу – *Мовчан, Мовшук;* тихий характер – *Рахман,*

Рахманов (див.: *рахманний* ‘смирний, тихий, спокійної вдачі’ [ВТССУМ, с. 1203]).

Промовистими є прізвиська, у яких відображено вади вимови особистості – *Гаркавенко, Гаркавлюк, Гаркавцов, Гарковенко, Гарковець, Гарковський, Гаркуша, Гаркушенко, Гаркушин, Гарькавий, Гарькун; Кряк, Кряквін, Кряковцев, Крячко, Крячок; Рикалов, Риків, Риков, Рикота, Рикунов; Хрипко, Хрипков, Хриптулов, Хрипун, Хрипунков, Хрипченко; Шепетько, Шепетьюк; Шепілев, Шепіло, Шепітько, Шепостатьєв; Шептенко, Шептура; Шептуцалов, Шептуцолов; Шипелевцев, Шипеленко, Шипелєв, Шепель, Шепельов; Шипик, Шипикін, Шипіло, Шипілов, Шипіцин, Шипкін; Шипко, Шиповський, Шипулін, Шипинов*; нерозбірливість мови – *Лепетуха, Лепешко*; хворобу – *Німий, Німцов, Німченко, Німчук* (нерідко вчені співвідносять подібні прізвиська з найменуваннями за національною ознакою); невміння чітко висловлювати свою думку, швидко виконувати якусь роботу – *Розмазнін*.

Привернула увагу наших пращурів і здатність мовця видавати звуки, схожі на ті, що їх утворює музичний інструмент чи то, можливо, володіти цим інструментом, – *Кувичка, Кувичкин, Кувичко* (див.: *кувички* ‘російський народний музичний інструмент, подібний до сопілки’ [ВТССУМ, с. 594]); здатність видавати звуки, подібні до *ку-ку* – *Кука, Кукало, Кукарин, Кукін, Кукованець, Кукота*; часте вживання слова *куди* – *Кудишкін*.

Наші пращури прореагували на вживання слів ненормативної лексики – *Матюк, Матютенко, Матюла, Матюхін, Матюш, Матюша, Матюшев, Матюшенко, Матюшенков, Матюшко, Матюшков, Матющенко*.

Окремо позначена здатність людини все знати – *Почуйко*; правдивість мовлення – *Правдивий, Правдін, Правдюк, Правдюков*; чесність співрозмовника – *Пречесний*; уміння передбачати майбутнє – *Пророка, Реченко, Рекіянов, Рекіян*; здатність людини випрошувати – *Просенюк, Проснев, Проха, Прохаренко, Прошака, Просикін, Прошуков*; прощати – *Проценко*; уміння правильно розсудити при суперечці кількох осіб – *Розмериця, Розмириця*; уміння добре розповідати – *Розповідей*; по-особливому ставитися до секретів – *Секретенко*; невміння тримати секрети – *Скородзвін, Скорозвон*.

У прізвищах відображено реакцію мовця на розум мовної особистості – *Розуменний, Розумний, Розумов; Розум, Розумей, Розуменко, Розумин, Розумов, Розумнюк*; здатність часто жалітися на різні обставини життя – *Рева, Ревенко, Ревенков, Ревієнко, Ревін, Ревук*; уміння вихвалитися – *Самофал, Самофалов, Самохвал, Самохвалов; Фалько, Хваль, Хвальок, Хвастов, Хвастунов*; здатність до висміювання співрозмовника – *Хихло, Хихлов*; нещирість – *Фальшин*; володіння свавільним характером – *Свавільний* та ін., здатність легко вступати в суперечку: *Спорихін, Спорний, Спорник*.

Не повністю втратили свою семантичну ауру й прізвища: *Семираденко, Семиразум; Скрикєря, Скрит; Скромний; Слухай; Смилов*.

Мають подвійну, а, можливо, й потрійну семантичну ауру прізвища *Солод, Солоденко, Солоденько, Солоджук, Солодий, Солодиков, Солодкий, Солодилов, Солодко, Солодов, Солодовников, Солодовченко, Солодуха, Солодухін, Солодюк, Соложенко*. Ці власні назви могли первісно вказувати на вміння особистості говорити приємні речі, а, з іншого боку, – займатися виготовленням солоду (див.: *солод* ‘продукт штучного пророщування зерен хлібних злаків, що містить активні ферменти і використовуються при виготовленні спирту, дріжджів, квасу і т. ін.’ [ВТССУМ, с. 1355]).

Прізвища *Суржан, Суржанов, Суржанський, Сурженко, Суржиков, Суржко* мають затемнену семантичну ауру. Імовірно, в основу їх покладено лексему *суржик* із значенням ‘суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса та. ін.; борошно з такої суміші’ [ВТССУМ, с. 1416], хоч сьогодні поширене й інше значення цього слова – ‘елементи двох або кількох мов, об’єднані штучно’ [Там само].

Більш прозору мотивацію мають прізвища *Талала, Талалаєв, Талдикін; Тарабан, Тарабанов, Тарабановський, Тарабанько, Тарабакін; Таратун, Таратута, Таратухін; Таририко; Таритора; Триндюк, Трепов, Тріпак, Трубило, Трубиця; Тупикін, Тупиця, Тупиченко, Туполов; Тюлюкин*.

Отже, репертуар відапелятивних прізвищ дає можливість простежити за тим, на які риси мовця слобожани реагували, що підтверджує гіпотезу про те, що текстотворча функція прізвища в

багатьох випадках повністю не втрачена. „Слухацька проекція тексту” залежить від прозорості чи затемнення семантичної аури власної назви та його конотативного забарвлення. Подібні прізвища виконують функцію рефлексивів.

Сучасний портрет луганця можна створити за допомогою з’ясування спеціально підібраних питань під час соціолінгвістичного опитування. Повнота цього портрета буде залежати від характеру й кількості таких питань.

Скажімо, при інтерв’юванні респондентів до українців, які спілкуються українською мовою, ми зверталися з питанням: *Якою мовою Ви говорите?*

Й однослівні відповіді, і наративи на цю тему засвідчують, що більшість мовців усвідомлюють, що вони спілкуються мовою, яка має певні відмінності від літературної мови. Зокрема, чимало мовців при визначенні мови апелюють до населеного пункту, у якому вони живуть: *по-стельмахівськи* (с. Стельмахівка, Сватівський р-н, Луганська обл.), *по-марківському* (смт Марківка), *по-осинівському* (с. Осинове, Новопокровський р-н), *по-новобілівському* (с. Новобіла, Новопокровський р-н).

Немало й відповідей, що вказують на певні діалектні особливості мови: *по-нашому*, *по-своєму*. Переважна ж частина респондентів стверджують, що вони говорять українською мовою, але не рафінованою літературною (*ми українці, балакаємо по-українському, ну не так, як Алла Мазур, хоч це ж однак українська мова*).

Освіченість респондентів дозволяє тверезо оцінити своє усне мовлення: *ми говоримо суржиком, так наші батьки балакали, так і ми балакаємо*.

Відповіді на питання *Яким Ви уявляєте типового українського мовця?* можна поділити на кілька груп.

Перша група респондентів стверджує, що це *справжній патріот, який не соромиться своєї мови, читає українські книжки і дома говорить українською* (м. Стаханов).

У наративах респондентів другої групи переважає думка, що в них *український мовець асоціюється з жінкою років 35–45, яка добре володіє українською мовою, завжди в доброму настрої, з почуттям гумору, вона терпляча, старанна, працьовита, у неї*

гарна сім'я (порядний чоловік, двоє дітей, які теж розмовляють українською мовою). Така сім'я обов'язково має Кобзаря. Говорить виключно українською мовою, під час відпочинку співає українські пісні, знає багато приказок, фразеологізмів і використовує їх (м. Старобільськ).

Є й така думка, що це балакуча бабуся з села, добра, турботлива, завжди щось робить для дітей та онуків. Мова її багата, образна, до неї звертаються люди з села, бо вона знає багато звичаїв, прикмет, повір'їв. Бабуся гарно готує, вишиває хрестиком рушники, у неї є бібліотечка, а на почесному місці стоїть Кобзар. Вона багато співає. Мова її повільна, плавна, характерна м'яка вимова шиплячих звуків (м. Брянка).

Респонденти, яких умовно зараховуємо до четвертої групи, стверджують, що український мовець – це той, що живе в селі або недавно переїхав з села до міста.

Поодинокими є такі відповіді: діти, що вчать в класах з українською мовою викладання; це тільки філологи та журналісти; стара людина, яка народилася на Україні, у якої батьки говорили українською мовою (м. Стаханов).

На питання Яким Ви уявляєте типового українського мовця? респонденти відповіли:

– це повинен бути чоловік, який живе в нашій країні, говорить українською мовою, працює на городі, держить корів, курей... (м. Теплогірськ);

– це та людина, яка не тільки ідеально знає українську мову, але й культуру, яка відвідала історичні місця України (м. Стаханов);

– мабуть, це тільки філологи та журналісти (м. Стаханов).

– я уявляю козака в шароварах. Сучасного українця я уявляю як розумну ділову людину або учня, здатного вступити в будь-який ВНЗ Європи. (м. Брянка);

– типовий українець – це скоріш за все полтавчанин, а не гуцул (м. Брянка);

– українці люди загадкові, щирі та життєрадісні, справжні гурмани, дуже люблять своїх дітей (буває навіть занадто), любителі сала та цибулі; справжній українець повинен уміти варити борщ та співати (м. Брянка).

На питання *Яким Ви уявляєте типового російського мовця?* можна почути такі відповіді:

– *це людина, яка „гекає”, „акає” ... З грошима, вихована...* (м. Теплогірськ);

– *людина, яка говорить зразковою російською мовою, яка народилася і живе в Росії, і, звичайно ж, російські мовознавці* (м. Стаханов);

– *людина прекрасно говорить російською мовою, вміє правильно і чітко висловлювати свої думки* (м. Стаханов);

– *людина, яка живе в місті* (м. Стаханов);

– *певно, що громадянин, який в першому чи другому поколінні приїхав з Росії на нашу землю* (м. Стаханов)

– *це людина, у якої російські корені, російські зв'язки з тими, хто теж говорить російською; це людина з гарною освітою, а не проста сільська людина* (м. Стаханов);

– *їх у нас майже немає, це приїжджі з Росії, та й ті не всі чисто говорять російською мовою* (м. Стаханов);

– *це людина, яка розтягує слова, „текає”* (м. Стаханов);

– *я уявляю росіян з пісень Висоцького: героїчними, щедрими, але багато п'ющими* (м. Брянка).

Отже, і мовний портрет сучасника, й історичний портрет мовленнєвої особистості жителя Луганщини має багато спільних і відмінних рис. Проте соціолінгвістичне прочитання цього питання більш прозоре при з'ясуванні особливостей мовлення наших сучасників.

ДЖЕРЕЛА

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2005. – 1728 с.

СНОВ – Гримашевич Г. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок / Г. Гримашевич. – Житомир, 2002. – 183.

СУМГ – Словарь української мови / зібр. ред. журн. „Киевская старина”; упоряд. з додатком власного матеріалу Б. Д. Грінченко. – Т. 1 – 4. – К., 1907 – 1909.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Васильева Н. В.** Литературная ономастика и лингвистика текста: партнёры или конкуренты? / В. Н. Васильева // Ономастика в кругу гуманитарных наук : материалы междунар. науч. конф. (Екатеринбург, 20 – 23 сент. 2005 г.). – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2005. – С. 32 – 37.
2. **Вепрева И. Т.** Языковая рефлексия в постсоветскую эпоху / И. Т. Вепрева. – М. : ОЛМА – Пресс, 2007. – 484 с.
3. **Глуховцева К. Д.** Словник прізвищ жителів Луганщини : у 2 т. / К. Д. Глуховцева, І. Я. Глуховцева, В. В. Леснова ; за ред. проф. К. Д. Глуховцевої. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – Т. 1 – 2.
4. **Єрмоленко С. Я.** Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
5. **Караулов Ю. Н.** Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов; отв. ред. Д. Н. Шмелёв – М. : Наука, 1987. – 264 с.
6. **Струганець Л. В.** Культура української мови і мовна особистість учителя : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Струганець Любов Василівна. – Т., 1996. – 226 с.
7. Українська література у портретах і довідках : давня література – література XIX ст. : довідник / редкол. : С. П. Денисюк, В. Г. Дончик, П. П. Кононенко та ін. – К. : Либідь, 2000. – 360 с.
8. **Чучка П.** Глобальні, національні та регіональні ознаки прізвищ українців / П. Чучка // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 23 – 25.

LINGUISTIC PORTRAIT OF PERSONALITY: HISTORICAL AND SOCIOLINGUISTIC ASPECTS

K. D. Glukhovtseva
(Lugansk, Ukraine)

The surnames of the inhabitants of Luhansk region as text-forming units, many of which characterize the linguistic features of Lugansk inhabitant's personality were analyzed in the article. Sociolinguistic portrait of the modern inhabitants of the region was made on the basis of a questionnaire, the answers to which represent the participants of communication.

Key words: surname, reflex, linguistic personality, narrative.